

In deze informatiebrief wordt aangegeven wat de gevolgen van gemeentelijke archeologiebeleid zijn voor de initiatiefnemer die een plan (bouwplan of aanlegplan) wil realiseren waarbij wordt gegraven en de bodem wordt verstoord. Ook worden in deze informatiebrief belangrijke zaken vermeld voor het geval dat de gemeente eist dat een aanvrager van een plan een archeologisch onderzoek indient.

Doel van het gemeentelijk archeologiebeleid is het behouden van het archeologisch erfgoed. Als het nodig is en mogelijk worden plannen daarop aangepast. Wanneer dit niet kan, zullen archeologische resten zo veel en zo zorgvuldig mogelijk worden onderzocht en geborgen.

In mei 2009 is het bestemmingsplan Kom Geertruidenberg in werking getreden dat betrekking heeft op het historische centrum van de kern Geertruidenberg. In dit bestemmingsplan wordt archeologie beschermd. Bij bouw- of aanlegplannen zal de initiatiefnemer als uitgangspunt een archeologisch onderzoek moeten laten verrichten, als het plan gepaard gaat met een bodemverstoring die dieper gaat dan 30 cm en tegelijkertijd die bodemverstoring van meer dan 30 cm diep een oppervlakte bedraagt van meer dan 50 m². Voor de precieze regeling verwijzen wij u naar de bestemmingsplanvoorschriften.

Voor de rest van de gemeente is archeologiebeleid nog in ontwikkeling. Naar verwachting zullen in de toekomst archeologische waarden worden beschermd via bestemmingsplannen. In de bestemmingsplannen zullen voorschriften staan gericht op bescherming van archeologische waarden in het geval dat bouw-/aanlegplannen in een bepaalde mate tot bodemverstoring leiden.

Voor ontheffingen van het bestemmingsplan houdt de gemeente rekening met het in ontwikkeling zijnde archeologiebeleid en met het provinciale archeologiebeleid. De aanvrager van een ontheffing van een bestemmingsplan kan door het gemeentebestuur worden gevraagd om een rapport in te dienen waarin de archeologische waarde van de bodem in voldoende mate is vastgesteld. Aan een vergunning/ontheffing kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van archeologische monumentenzorg.

Bodemarchief en aantasting

Archeologie is de wetenschap die het leven van mensen in het verleden bestudeert, reconstrueert en verklaart aan de hand van de sporen die zij in de bodem hebben achtergelaten. Sporen uit het verleden kunnen ons veel vertellen over het gebied waar deze worden gevonden en over hoe de mens daar vroeger woonde en leefde. Archeologie is voor een groot deel van de geschiedenis (de hele prehistorie) de enige mogelijke vorm van geschiedbeoefening.

In de bodem zijn sporen aanwezig van vroegere bewoners of gebruikers van ons grondgebied. Dit kunnen voorwerpen zijn - zoals vuurstenen werktuigen, urnen of ander aardewerk - maar ook resten van bewoning, begraving of andere menselijke activiteiten. Al deze zaken samen worden het "bodemarchief" genoemd. Dit bodemarchief is een belangrijke informatiebron voor historisch onderzoek.

Door grote bouwprojecten, stadsrenovaties, aanleg van industrieterreinen en infrastructurele projecten wordt het bodemarchief bedreigd. Het besef groeit echter dat we zuinig moeten zijn op datgene wat we nog hebben. Op landelijk en internationaal niveau is hiervoor de wetgeving al aangepast.

Het wettelijk kader en het bestemmingsplan

Op 1 september 2007 is de Wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Dit heeft onder andere geleid tot een aanpassing van de Monumentenwet. De nieuwe wetgeving beoogt dat zo goed en zo vroeg mogelijk in het planproces rekening wordt gehouden met de aanwezigheid óf mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden in de bodem. Archeologische waarden moeten in kaart worden gebracht en zo mogelijk onaangetaast gelaten zodat (dure) archeologische opgravingen zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden. Als de archeologie echter niet of te laat wordt meegenomen in het planproces, kan het gebeuren dat men tijdens de uitvoering van de plannen stuit op bodemvondsten. Dit kan gevolgen hebben voor de uitvoering van de plannen en leiden tot vertraging en tot extra kosten voor de initiatiefnemer.

De nieuwe regelgeving heeft twee belangrijke uitgangspunten:

1. "Behoud in situ": dit is het streven naar behoud van archeologische resten in hun originele context in de bodem (*in situ*). Als behoud in situ, op de locatie, niet kan, moeten archeologische resten veilig worden gesteld door opgraving en documentatie (*ex situ*).
2. "De verstoorder betaalt": de initiatiefnemer van een bodemverstorende activiteit moet betalen voor het archeologisch onderzoek en voor het zeker stellen van het archeologisch erfgoed. De kosten van preventief onderzoek en bescherming "in situ" zijn in het algemeen veel lager dan die van opgravingen. Ook uit financieel oogpunt verdient het daarom de voorkeur om opgravingen te voorkomen.

De nieuwe wetgeving legt taken van de landelijke en provinciale overheden bij de lokale overheden en versterkt daarmee de rol van gemeenten als bevoegde overheid. Gemeenten zijn sinds 2007 verantwoordelijk voor de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden op hun grondgebied.

De gemeente moet bij het vaststellen van een bestemmingsplan rekening houden met archeologische waarden. Het bestemmingsplan is het middel bij uitstek om archeologische waarden te beschermen. In het bestemmingsplan kan worden bepaald dat een aanvrager van een omgevingsvergunning voor aanleggen of bouwen een rapport dient te overleggen waarin de archeologische waarde van de bodem volgens het college van b&w in voldoende mate is vastgesteld. Zo'n rapport kan ook door het gemeentebestuur worden verlangd bij een omgevingsvergunningaanvraag voor slopen (in beschermd stadsgezicht) of een verzoek om ontheffing van het bestemmingsplan.

Aan een omgevingsvergunning voor aanleggen/bouwen (via het bestemmingsplan) en aan een ontheffing kunnen in het belang van de archeologische monumentenzorg door het gemeentebestuur voorschriften worden verbonden met verplichting voor de aanvrager tot:

- het treffen van maatregelen gericht op behoud van archeologische resten in de bodem;
- het doen van archeologische opgravingen;
- het laten begeleiden door een gekwalificeerde deskundige qua archeologie van de bodemverstorende activiteit.

Aan een omgevingsvergunning voor slopen betreffende beschermd stadsgezicht kunnen voorschriften worden verbonden omtrent de wijze van slopen.

Als de indiening van een archeologisch rapport wordt vereist

Stel, u heeft een omgevingsvergunning voor bouwen aangevraagd. Tijdens het bouwproces is het onvermijdelijk dat u in de grond graaft, bijvoorbeeld voor het maken van een fundering, voor het maken van een kelder of voor het egaliseren van het terrein. Deze ingrepen in de grond kunnen leiden tot verstoring van het bodemarchief. Het terrein waarop u gaat bouwen kan misschien een gebied zijn dat archeologisch wordt beschermd door de gemeente.

Als de gemeente (in bestemmingsplanvoorschriften of in het kader van een verzoek tot ontheffing van het bestemmingsplan) eist dat u bij uw aanvraag voor een omgevingsvergunning voor bouwen of aanleggen een archeologisch (onderzoeks)rapport indient, is het volgende van belang.

1. Tijdig rekening houden met gemeentelijk archeologiebeleid

Een traject van archeologisch onderzoek en de gemeentelijke beoordeling daarvan kan de nodige tijd in beslag nemen. Om oponthoud voor de realisering van uw plan te voorkomen, wordt u geadviseerd hiermee rekening te houden, tijdig informatie bij de gemeente in te winnen over archeologiebeleid en ruim op tijd uw plan bij de gemeente in te dienen.

2. Uitkiezen van een archeologisch bureau

Het is van belang dat u als aanvrager voor het realiseren van een archeologisch onderzoek een bureau uitkiest dat de nodige deskundigheid heeft op het gebied van archeologie. Voor opgravingen (ook voor boringen en proefsleuven) hebben bedrijven een opgravingsvergunning

nodig en uit de website van Sikb (www.sikb.nl) blijkt of een bedrijf opgravingsbevoegd is. Een bureau dat niet opgravingsbevoegd is, kan, als het verder voldoende kwaliteit heeft en deskundig is, in het algemeen wel een bureau-onderzoek doen, maar vervolgonderzoek zal dan uitbesteed moeten worden bij een ander wel opgravingsbevoegd bedrijf. Op de website van Sikb, of op de site van Voia (www.voia.nl) kunt u zien welke bedrijven werkzaam zijn in overeenstemming met de KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie). Voor meer informatie op dit punt kunt u op www.sikb.nl ook de brochure downloaden: "Hoe kies ik voor kwaliteit bij mijn archeologisch adviseur of uitvoerder."

3. Bureau-onderzoek en vervolgonderzoek

In de meeste gevallen begint een archeologisch onderzoek met een bureau-onderzoek. (Bij archeologische rijksmonumenten en AMK-terreinen die op de Archeologische Monumenten Kaart zijn aangeduid is de eerste stap meestal anders). Na een bureau-onderzoek kan een vervolgonderzoek nodig zijn ter plaatse, bijvoorbeeld een inventariserend veldonderzoek, boor- of proefsleuvenonderzoek. De gemeente beoordeelt een door de aanvrager ingediend bureau-onderzoek en neemt een standpunt in of en hoe vervolgonderzoek nodig is en archeologisch erfgoed zeker dient te worden gesteld. Dit standpunt wordt gecommuniceerd met de aanvrager. Ook na elk ingediend vervolgonderzoek neemt de gemeente zo'n standpunt in. Voor een vervolgonderzoek moet in het algemeen, in opdracht van de aanvrager, door een archeologisch bureau een programma van eisen worden gemaakt en dit programma moet door de gemeente worden goedgekeurd voor het vervolg. Uit het archeologisch onderzoek moet blijken of uw plan wel (al dan niet aangepast) of niet door kan gaan en of een archeologische opgraving of een archeologische begeleiding van de bodemverstoring nodig is.

4. Kosten voor initiatiefnemer

Naast de kosten van het bedrijf dat de aanvrager in de arm neemt voor archeologisch onderzoek etc. moet een aanvrager ook de kosten betalen van de gemeentelijke beoordeling. Deze kosten betreffen een toets door de gemeente van de door de aanvrager bij de gemeente ingediende archeologische rapporten en van eventuele vervolgstappen in de vorm van programma's van eisen, plannen van aanpak. Een archeoloog van het Monumentenhuis Brabant geeft de gemeente advies over deze archeologische onderzoeken etc. De kosten van deze advisering worden door de gemeente doorberekend aan aanvrager via legesheffing. (Tariefwijzigingen voorbehouden) zijn de kosten van advisering voorsnog (indicatief):

- € 320,- per archeologisch onderzoek (bijvoorbeeld bureau-onderzoek, vervolgonderzoek)
- € 320,- per programma van eisen voor archeologisch onderzoek
- € 160,- per beoordeling voor de verwerking van een programma van eisen in een plan van aanpak
- € 160,- per beoordeling van offertes voor archeologisch onderzoek (bijvoorbeeld op verzoek van aanvrager)
- bij eventuele andere adviezen geldt een vooraf aan de aanvrager doorgegeven legesbedrag.

Ondersteuning door de Archeologische Werkgroep van de Oudheidkundige kring Geertruydenberghe

De Archeologische Werkgroep van de Oudheidkundige kring Geertruydenberghe kan in bepaalde gevallen ondersteunende archeologische werkzaamheden tegen lagere kosten uitvoeren als archeologisch onderzoek nodig is. Het betreft ondersteuning bij een onderzoek door een erkend archeologisch bureau. Meer informatie is te verkrijgen bij de heer J. van Gils van deze werkgroep via telefoonnummer 06-22926110.

Wat te doen wanneer u iets in de grond vindt?

Bij eventuele archeologische toevalsvondsten moet hiervan melding worden gedaan conform de Monumentenwet (art. 53). Dit kan telefonisch bij het Meldpunt Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Brabant (tel. 06-18303225).

Wanneer u archeologische vondsten, sporen of resten aantreft in de grond moet u dit ook melden bij de gemeente (bij dhr. R. Celie, tel.nr. 0162-579594).

Verklarende woordenlijst

- *Bureauonderzoek*: het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, zoals de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit daarvan.
- *Inventariserend Veldonderzoek*: het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek door middel van waarnemingen in het veld.
- *Programma van Eisen (PvE)*: Het opstellen en het uitvoeren van het PvE mogen niet in één hand belegd zijn, tenzij het PvE is goedgekeurd door het bevoegd gezag. Het PvE geeft de probleem- en doelstelling van de te verrichten archeologische werkzaamheden en formuleert de daaruit af te leiden eisen voor het uit te voeren werk. Als een PvE nodig is, vereist de gemeente Geertruidenberg dat de aanvrager een PvE laat opstellen door een deskundig archeologisch bureau; na indiening van het PvE wordt dit door de gemeente getoetst.
- *AMK-terrein*: terrein met aangetoonde archeologische waarden, dat is vermeld op de landelijke Archeologische Monumenten Kaart. Geertruidenberg heeft één AMK-terrein, nl. in het zuidelijk deel van de kern Geertruidenberg (locatie van een kasteel onder de grond; tussen Zuidwal, Stationsweg, Julianastraat en Spoorstraat).
- *KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie)*: stelt qua archeologie eisen aan zowel de uitvoerders als aan de overheid en geldt als volgens de archeologische beroepsgroep geldende norm.
- *SIKB*: Stichting Infrastructuur Kwaliteitszorg Bodembeheer.
- *Voia*: Vereniging van Ondernemers In Archeologie.

Heeft u vragen of behoefte aan meer informatie?

Voor informatie over de behandeling van uw concrete bouw- of aanlegplan kunt u contact opnemen met de gemeentewinkel. Voor nadere informatie over archeologie en over de inhoud van deze informatiebrief kunt u contact opnemen met beleidsmedewerker monumentenzorg dhr. R.Celie (0162-579594 of per email: r.celie@geertruidenberg.nl) van de gemeente.

Aan de inhoud van deze informatiebrief kunnen geen rechten worden ontleend.